

**VİYOLONSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİNE
YÖNELİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARININ
(RUBRİK) GELİŞTİRİLMESİ**

**An Assay Concerning Improving the Graded Scoring Method
(Rubric) for Rating the Violoncello Performance**

DOI NO: 10.5578/amrj.10447

**Devrim ÖZTÜRK¹
Bahar GÜDEK²**

Özet

Bu araştırmanın amacı, viyolonsel performansının değerlendirilmesine yönelik geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırma 2010-2011 eğitim-öğretim yılında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda viyolonsel dersi alan toplam 20 öğrenciye ve farklı üniversitelerde viyolonsel dersi veren toplam 8 öğretim elemanına uygulanmıştır. Analiz İçin SPSS 17 istatistik paket programı kullanılmıştır. Viyolonsel performans değerlendirmesine yönelik Dereceli Puanlama Anahtarı'nın (Rubrik) yapı geçerliliğini belirlemek için temel bileşenler analizi yöntemi kullanılmıştır. Rubriğin kapsam geçerliği uzman görüşü ile sağlanmıştır. Ölçme aracının güvenilirliği için iç tutarlılık katsayısı, toplam korelasyon katsayısı ve ağırlıklı kappa sayısı hesaplanmıştır. Sonuç olarak, ölçme aracının tek bir temel yapıyı ölçtüğü tespit edilmiş, iç tutarlılık kat sayısı değerinin 0.95 ve toplam korelasyon değerinin ise 0.952 olduğu belirlenmiştir. Şencan(2005) tarafından ortaya konan ağırlıklı k kappa sayısı ölçütlerine göre geliştirilen rubrik çok iyi ve iyi uyuma göstermiştir. Bu bulgular geliştirilen Dereceli Puanlama Anahtarı'nın (Rubrik) viyolonsel performans değerlendirmelerinde kullanılabilir, geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Çalgı Öğretimi, Viyolonsel Öğretimi, Performans Değerlendirme, Rubrik.

¹ Öğr. Grv., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi ABD.

² Doç. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi ABD.

Abstract

The objective of this essay is to be able to improve a measurement means verified the viability and reliability and capable for rating the Violoncello Performance. This probe has been implied during the 2010-2011 education term to 20 undergraduates attending to the Violoncello Class in Music Department of 19th May University and 8 academics from different universities instructing violoncello. For the purpose of analysing, SPSS 17 package programme has been used. And, in terms of being ascertained for the constructive applicability of graded scoring key (Rubric), the principle component analysis method was put efficiently in practice. Regarding the content, construct and criterion validity of the rubric, expert opinion was obtained. At the same time, for being satisfied on reliability of this instrument as well as the internal consistency co-efficient , total correlation co-efficient and Weighted Kappa Coefficient were calculated. In conclusion, it is determined that the instrument has an ability for measurement only one principle component at a time and also considered the internal consistency co-efficient is 0,95 and total correlation co-efficient is 0,952. According to the Weighted Kappa criteria laid down by Şencan (2005), rubric has shown very good and good numbness. Those evidences indicate that improved graded scoring method (Rubric) is viable, reliable and good enough one in evaluating the violoncello performance.

Key Words: *Instrument Education, Violoncello Education, Performance Evaluation, Rubric.*

GİRİŞ

Sanat eğitimi fonetik, plastik ve dramatik sanatlar eğitimi olarak üç dala ayrılmıştır. Müzik eğitimi fonetik sanatlar grubuna girmektedir. Uçan' a (2005: 30) göre müzik eğitimi, bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma sürecidir. Genel müzik eğitimi, mesleki müzik eğitimi, özengen (amatör) müzik eğitimi olmak üzere üç türe ayrılır. Genel müzik eğitimi; herkes için gerekli olup, sağlıklı ve dengeli bir yaşam için asgari-ortak genel müzik kültürünü kazandırmayı amaçlar. İlkokul öncesinde anaokulu öğretmeni, ilkokulda sınıf öğretmeni, ortaokul ve lisede müzik öğretmeni, üniversitelerde öğretim elemanları tarafından verilir. Özengen müzik eğitimi; müziğin belli bir dalında özengence

(amatörce) ilgili, istekli kişilere yönelik olup, etkin bir müziksel doyum yaşamak ve bunu olabildiğince geliştirmek amacı taşır. Herkes için zorunlu olmayan bu müzik eğitimi türünde bireyin istekli olması yeterlidir. Mesleki müzik eğitimi; müziğin bir dalını meslek olarak seçenlere verilen müzik eğitimidir. Mesleki müzik eğitimi almak isteyen kişiler yetenek sınavlarını geçerek bu eğitimi alabilirler ve bu eğitimi sadece alanında uzmanlaşmış kişiler verebilir.

Müzik eğitiminin ayrılmaz unsurlarından biri, müziksel bilgi, beceri ve yeteneklerin uygulama yoluyla geliştirilmesini sağlayan, bireyin estetik anlayışını ve kişisel gelişimini etkileyen çalgı öğretimidir.

Genel, amatör ve mesleki müzik eğitiminin içinde yer alan çalgı öğretimi; genel müzik eğitiminde toplu olarak, amatör ve mesleki müzik eğitiminde ise çoğunlukla bireysel olarak verilmektedir.

Çalgı Öğretimi

Fidan ve Erden'e (1998: 20) göre, insanı toplumsal bir varlık yapan ve diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği öğrenme yeteneğine sahip olmasıdır. Öğrenme; yaşantı ürünü kalıcı izli davranış değişikliği; müziksel öğrenme ise yaşantı ürünü kalıcı izli müziksel davranış değişikliğidir (Tarman, 2006: 31).

Bu tanım çerçevesinde çalgı öğretimi; bireyin müziksel çalma davranışında, kendi yaşantısı yoluyla kalıcı izli davranış değiştirme ve geliştirme süreci olarak tanımlanabilir. Müzik eğitiminin önemli bir boyutunu oluşturan çalgı öğretimi, bireyin müziksel duyuş ve becerilerinin gelişmesinde etkili olduğu kadar; bireyde müzik yaşantısı oluşmasında da etkilidir. Öğretimde, bireye kazandırılması istenen davranışların kalıcı olması için yaşantı ürünü olması gerekmektedir. Bu bağlamda çalgı öğretiminin müzik eğitimi içerisinde çok önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür.

Çalgı eğitimi yoluyla öğrencilerin; müzik bilgi ve beğenilerini, müzikalitelerini, birlikte müzik yapma yeteneklerini geliştirmeleri, düzenli ve disiplinli çalışma alışkanlıkları kazanmaları, ulusal ve evrensel müzik sanatını tanımaları amaçlanır (Biber Öz, 2001: 93-99).

Çalgı öğretimi, verildiği müzik eğitimi programının amacına bağlı olarak farklı çalgılarla ve farklı düzeylerde yürütülmektedir. Bu farklılıklara rağmen temel çalışma ilkeleri ve derslerin işlenişinde benzerlikler söz konusudur. Müzik eğitimi kurumlarında çalgı öğretimi çoğunlukla bireysel (bire bir) olarak verilir. Bu durum öğrencinin derste sürekli aktif olmasını sağlayan bir unsurdur.

Çalgılar, özelliklerinden dolayı farklı fiziksel beceriler içerir. Çalınış biçimine ve fiziksel yapısına göre farklı zorlukları olan çalgıları özelliklerine göre sınıflandırmak mümkündür.

Çalgılar üç ana grupta sınıflandırılabilir (Say, 2002: 122):

A. Telli çalgılar

- Yaylı çalgılar
- Parmak ya da mızrapla çalınan çalgılar
- Klavyesindeki tuşlar aracılığıyla çalınan çalgılar

B. Üflemeli çalgılar

- Ahşap üflemeli çalgılar
- Bakır üflemeli çalgılar
- Mekanik yolla hava basıncı sağlanarak kullanılan çalgılar

C. Vurmalı çalgılar

- Perdeleri belirli olan ya da perdelerine düzen verilebilen vurmalı çalgılar
- Perde sesleri tanımsız vurmalı çalgılar

Araştırma konusu çerçevesinde ele alınan viyolonsel, ses genişliği ve kullanım alanı bakımından yaylı çalgılar ailesinin önemli bir parçasıdır.

Viyolonsel Öğretimi

Yaylı çalgılar küçükten büyüğe doğru keman, viyola, viyolonsel ve kontrbas olarak sıralanır. Viyolonsel, ses genişliği ve tını özelliklerinden dolayı hem bir orkestra çalgısı hem de solo çalgı olarak kullanılmaktadır. Akort düzeni, ince telden (tizden) kalın tele (pese) doğru sırasıyla “la-re-sol-do” sesleri çıkacak şekilde oluşturulmuştur. Ses aralığının geniş olması, notasyonda üç farklı anahtar kullanımını gerektirir. Pes seslerin notasyonunda “fa anahtarı”, orta kalınlıktaki seslerde “dördüncü çizgi do anahtarı”, tiz seslerde ise “sol anahtarı” kullanılmaktadır.

Viyolonsel öğretimi, diğer çalgılarda olduğu gibi bireysel olarak yürütülür. Bireyin viyolonsel çalma becerisinin geliştirilmesini amaçlar.

Bireysel çalgı eğitiminde görsellik, öğrencinin müziksel çalma davranışında olumlu bir rol oynayan ve çalgı öğretimi süresince kullanılmak zorunda olan en hızlı ve en güvenli yoldur (Birel, 2009: 14). İnsanın görme duyusu, öğrenmede % 75 etkilidir. İyi bir öğretim etkinliği için mümkün olduğu kadar çok duyuya hitap etmek gerekmektedir. Bu anlamda, uyarıcı ile davranış arasında anlamlı bir ilişki kurulduğunda öğrenme gerçekleşecektir (Saraç, 2003: 25-33).

Ölçme ve Değerlendirme Yöntemi Olarak Performansa Dayalı Durum Belirleme

Büyüköztürk (2007) tarafından performans “bir öğrenme görevine yönelik tüm çabalar ve ortaya konulan ürün” olarak tanımlanmıştır (Coşkun, 2007: 11-14). Yeni değerlendirme yaklaşımlarıyla örtüşen bu tanım, sadece ürünü değil, ürünün ortaya çıkma sürecindeki bütün çabanın da değerlendirilmesini kapsamaktadır. Yeni öğretim programlarında sıklıkla gördüğümüz performans görevleri bu düşünceye bağlı olarak geliştirilmiştir.

Performansa dayalı durum belirlemede öğrenciye üst düzey zihinsel süreçleri içeren performans görevleri verilir. Performans görevi ev ödeviyle karıştırılmamalıdır. Ev ödevi sadece bilgi ve beceri düzeyinde bir çalışmayı gerektirebilir ancak performans görevi, yaratıcılık, problem çözme, iletişim kurma, araştırma yapma, analitik düşünme ve eleştirel düşünme gibi üst düzey zihinsel süreçleri gerektirir. Performans görevi; tanımlama, görev, yönerge ve puanlama yöntemi bölümlerinden oluşmaktadır. Tanımlama kısmı performans görevinin sınıf düzeyi, dersin adı, konusu ve kazanımları hakkında bilgi verir. Görev kısmında yapması gereken görevler sunulur. Yönerge kısmı nasıl çalışılması gerektiği, çalışırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini açıklayan bölümdür. Puanlama yönteminde amaca göre dereceli puanlama anahtarı, öz değerlendirme, akran değerlendirme ya da grup değerlendirme formu kullanılabilir (Kutlu, v.d., 2009: 29-35).

Performans görevleri, öğrencinin sahip olduğu bilgi ve becerileri günlük yaşamla da ilişkilendirerek ortaya koymasını gerektiren çalışmalardır. Performans görevi, öğrencilerin bilgi, beceri

ve yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar. Yeni öğretim programlarında belirtilen eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, yaratıcılığını kullanma, araştırma yapma gibi davranışların geliştirilmesine katkı sağlar.

Çalgı Öğretiminde Performans Değerlendirme

Performans; genellikle üst düzey zihinsel süreç gerektiren bir görev ya da etkinlik yerine getirilirken ortaya konan çaba ve sonucunda ortaya çıkan ürün olarak tanımlanabilir (Kutlu, v.d., 2009: 30).

Demirel'in (2007: 15) tanımından yola çıkılarak çalgı öğretiminde ölçme, müziksel çalma davranışının gözlenip gözlem sonucunun sayılarla veya sembollerle gösterilmesi; çalgı öğretiminde değerlendirme ise, ölçme sonuçları ile müziksel çalma davranışına ilişkin değer yargısına ulaşma işlemi olarak tanımlanabilir.

Müzik eğitiminde çalgı performansı, sistematik olarak ölçülmesi gerekli ve yapılması beklenen bir durumdur. Buradaki amaç öğrencilerin müziksek gelişimlerini belirli sürelerle yoklamak ve gelişimlerini takip etmektir. Böylece eğitim için uygun materyalin, içeriğin ve seviyenin tespiti de yapılmış olur. Müziksek performansa dayalı öğretimin ve bu öğretim sürecinin sınanmasının nesnel bir temele dayandırılması gerekmektedir (Schleuter, 1996:176).

Çalgı eğitiminde bireysel yapılan devinişsel davranışların sınavlarda tespit edilmeyerek, ağırlıklı puanlarının belirlenmemesi objektif değerlendirmelerden uzaklaşılmasına sebep olmaktadır. Bu da öğrenci sınavlarını ve sonuçlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Ölçme araçsız yapılan her performans sınavı subjektif değerlendirmelere daha açık ve güvenilirliği daha düşük sınavlardır. Ayrıca yazılı bir ölçme aracı olmadığı için, performansı hakkında geri bildirim almak isteyen öğrencinin doğru bilgi edinmemesine neden olacaktır.

Çalgı performansının değerlendirilmesindeki objektiflik, öğrencinin iç ve dış koşulları arasındaki farkın dengelenmesine, dış koşulların öğrenci performansını gerçekçi olarak yansıtmasına bağlıdır. İç ve dış koşullar arasındaki dengenin sağlanması, değerlendirmelerin tutarlı, üzerinde uzlaşmış ölçekler yardımıyla yapılması sağlanabilir. Ayrıca ölçek ifadelerinde hangi davranışların

gözleneceğine yönelik somut ölçütlerin olması değerlendirmeleri daha güvenilir kılacaktır (Haley, 1999: 268).

Müzik eğitiminde ölçülmek istenilen davranışın türüne göre çeşitli ölçme araçları kullanılır. Bu bağlamda, müzik eğitimi uygulamalarında nitelikli becerilerin ölçülmesinde performans testlerinin ayrı bir önemi vardır.

Çalgı eğitiminde performans değerlendirme amacıyla üç çeşit araç kullanılmaktadır (Uçan, 2005: 100).

- 1) Çeteleme ölçekli araçlar, gözlenecek davranışların olup olmadığını belirleyen ölçme araçlarıdır.
- 2) Dereceleme ölçekli araçlar, gözlenecek davranışların yetkinlik derecelerinin belirlenerek her bir derecenin sayı sözcük ya da betimleyici ifadelerle gösterildiği ölçme araçlarıdır.
- 3) Hem çeteleme hem dereceleme ölçekli araçlar, hem gözlenecek davranışların varlığının ya da yokluğunun hem de varlığı halinde yetkinlik derecesini belirleyen ölçme araçlarıdır.

Öğrencinin durumunu daha ayrıntılı belirlemesi ve çok boyutlu olması bakımından dereceleme ölçekli araçlar ile daha sağlıklı sonuçlar elde edilebilir. Son yıllarda bu araçların daha ayrıntılı biçimleri yaygınlaşmıştır. Derecelerin her birinin ayrıntılı olarak açıklandığı dereceli puanlama anahtarı (rubrik), hem bir öz değerlendirme aracı olması hem de öğrencinin durumu hakkında ayrıntılı bilgi vermesi açısından etkili bir değerlendirme aracı olarak görülmektedir.

Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik)

Öğretim süreci sonunda beklenen öğrenci performansının farklı boyut ve düzeylere bölünerek değerlendirilmesi (Barutçugil, 2002) olan dereceli puanlama anahtarı (rubrik), subjectik ve otantik değerlendirmeler için kullanılan bir puanlama aracıdır.

İki tür dereceli puanlama anahtarı vardır (Kutlu, vd., 2009: 51-64).

- 1) *Bütünsel dereceli puanlama anahtarı*: Bu puanlama yoluyla öğretmen çalışmayı bir bütün olarak değerlendirir. Başarı düzeyleri belirlenmiş ve her başarı düzeyinin ayrıntılı açıklaması yapılmıştır.

2) *Analitik dereceli puanlama anahtarı*: Öğrenci başarısının çeşitli boyutlarındaki başarı düzeyleri hakkında bilgi veren puanlama aracıdır. Her boyutun dereceleri ayrıntılı olarak tanımlanır. Öğrenciye çalışma performansı hakkında ayrıntılı geri bildirim verebilmektedir.

Müziksel performansın değerlendirilmesinde dereceli puanlama anahtarı kullanımı diğer ölçme araçlarına göre daha kullanışlı, güvenilir ve geri bildirim vermesi açısından işlevsel bulunmaktadır. Ayrıca öğrencinin öz değerlendirme yapabileceği bir puanlama anahtarıdır (Ciorba ve Smith, 2009: 5-15).

Dereceli puanlama anahtarı öz değerlendirme aracı olarak da kullanılmaktadır. Öz değerlendirmenin öğrencinin gelişimine katkısı düşünüldüğünde, dereceli puanlama anahtarının bir ölçme aracı olma özelliği dışında öğrenme aracı olduğu da söylenebilir. Öğrencileri öğretim sürecinde aktif duruma getiren bu değerlendirme araç ve yöntemleri, onların derse karşı olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olabilir. Ayrıca bu tarz bir ölçme, öğrencilerin derecelendirme kriterleri, nelerin puanlanacağı, her boyut için kazanacağı puan, kendilerinden ne beklendiği hakkında bilgi almaları açısından da önemlidir.

YÖNTEM

Araştırma modeli

Bu araştırma, Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında viyolonsel eğitimine yönelik sınavlarda yapılan ölçmede mevcut durumu saptaması, yapılan sınavlarda geçerliği, güvenilirliği ve kullanışlılığı yüksek olan bir ölçme aracının geliştirilerek kullanılmasının sağlanmasını amaçlaması sebebiyle betimsel niteliktedir. Bunun için ilgili literatür taranmış, müzik eğitimi araştırmalarında kullanılan çeşitli performans ölçekleri araştırılmıştır. Bu bölümde araştırmada kullanılan çalışma grubu, ölçme aracının geliştirilmesi ve veri analizinde kullanılan teknikler anlatılacaktır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören,

bireysel çalgısı viyolonsel olan 20 öğrenci ve farklı üniversitelerde görev yapan 8 viyolonsel öğretim elemanından oluşmaktadır.

Dereceli Puanlama Anahtarının Geliştirilmesi

Ciorba ve Smith (2009)'in bütün çalgılar ve vokal için geliştirdiği üç maddeden oluşan dereceli puanlama anahtarında kullanılan ölçütler, geliştirilen “Viyolonsel Performansına Yönelik Dereceli Puanlama Anahtarı” için temel boyutları oluşturmuştur. İlk boyut 3 ölçüt, ikinci boyut 4 ölçüt, üçüncü boyut 3 ölçüt olmak üzere toplam 10 maddelik bir puanlama anahtarı hazırlanmıştır (bk. Ek:2).

Dereceli puanlama anahtarı, viyolonsel öğrencilerinin performansa dayalı durumunun belirlenmesinde öğretmenin kullanacağı bir ölçme aracı olmasının yanı sıra öğrencinin kendisini değerlendirebileceği bir araç olarak da düşünülmüştür.

Puanlama anahtarı oluşturulurken öğrencilerin çok farklı düzeylerde olduğu dikkate alınmış ve ölçme aracının viyolonsel çalmaya esas olacak temel kazanımları içermesine dikkat edilmiştir. Gözlemlenecek davranış sayısının mümkün olduğu kadar azaltılarak kullanışlı olması amaçlanmış ve ölçütlerin binişik olmamasına dikkat edilmiştir.

Her ölçüt için 5 farklı başarı derecesi düşünülmüştür. Alan ve dil uzmanlarından görüş alınmış, uzmanlar 5 dereceyi ifade eden niteliklerin birbirine çok yakın olduğunu söylemiştir. Bu doğrultuda puanlama anahtarı 4 dereceli olarak yeniden hazırlanmıştır. Böylelikle, puanlama anahtarının hassasiyetini azaltıp güvenilirliğini arttıran bir değişikliğe gidilmiştir.

Her ölçüt için 4 farklı başarı derecesi düşünülmüş ve bu dereceler en düşük dereceden beklenen kazanıma doğru sırasıyla “**önemli eksikleri var**”, “**geliştirilmesi gerekir**”, “**iyi**”, “**çok iyi**” ifadeleri ile nitelendirilmiştir. Her bir ölçütün başarı derecesi için, bu ifadelere uygun tanımlamalar yapılmıştır.

Ölçütler üç boyut altında ele alınmıştır;

1. Fiziksel Beceriler

“Fiziksel Beceriler” boyutu içerisinde viyolonseli tutma, yay kullanma ve sol eli kullanma ölçütleri düşünülmüştür.

“Viyolonsel Tutma” ölçütünde tutuşta farklılıklar olabileceği için genel doğru olan rahat ve dengeli bir oturuş esas alınmıştır.

“Yayı Kullanma” ölçütünde öğrencinin çaldığı gam, etüt ya da eserde geçen arşe tekniklerini kullanma derecesinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

“Sol Eli Kullanma” ölçütünde öğrencinin çaldığı gam, etüt ya da eserde geçen sol el tekniklerini kullanma derecesinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. Müziksel Beceriler

Bu boyutta müziğin unsurlarından ezgi, frekans, ritim ve hız esas alınmıştır. Öğrencinin notayı doğru seslendirme becerisinin gözlemlenmesi amaçlanmıştır.

“Doğru Notalarla Çalma” ölçütünde, müziğin ezgi yapısına uygunluğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu ölçüt fa, do ve sol anahtarlarının doğru okunup anlaşılması biçiminde de düşünülebilir.

“Doğru Bir Entonasyonla Çalma” ölçütünde, perdelere şaşmaz bir kesinlikle basma (doğru frekansta ses üretme) durumunun gözlemlenmesi amaçlanmıştır.

“Doğru Tartımlarla Çalma” ölçütünde, notada belirtilen tartımlara uygun çalma davranışının gözlemlenmesi amaçlanmıştır.

“Tempoda Tutarlılık” ölçütünde, notada belirtilen hız değişiklikleri dışında, tempoyu bozmadan ve aksatmadan çalma davranışının gözlemlenmesi amaçlanmıştır.

3. Sunum Becerisi

Bu boyutun altında da müziğin unsurlarından tını ve gürlük boyutları vardır. Sunum becerisi boyutuyla genel olarak etkili çalma becerisinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

“Güçlü ve Yumuşak Bir Ton ile Çalma” ölçütü öğrencinin elde ettiği tını ile ilgilidir. Güçlü ve yumuşak bir ton ile çalma durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

“Müziksel İfade Bakımından Etkili Çalma” ölçütü hem müziğin gürlük ve gürlük değişimi unsurunu içermekte hem de cümleme, bağ, vibrato, artikülasyon gibi müziksel ifadeleri güçlendiren teknikleri kapsamaktadır. Aslında bu ölçüt bütünsel değerlendirmeye dayalı kabul edilebilir.

“Bütünlüğü bozmadan çalma” ölçütünde öğrencinin parçayı durmadan ya da takılmadan (bütünlük içerisinde) çalma durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Ölçüt boyutları birbiriyle ilişkilidir. Müziksel beceriler boyutu fiziksel beceriler boyutunu, sunum becerisi boyutu ise diğer iki boyutu kapsamaktadır. Bu durum binişiklik olarak değil üç farklı açıdan durum belirleme yöntemi olarak düşünülmüştür.

BULGULAR

Dereceli Puanlama Anahtarının Geçerliği

Dereceli puanlama anahtarının geçerliğinin sağlanması önemli bir aşamadır ve en çok kullanılan yöntemlerin “içerik, yapı ve dışsal geçerlik” yöntemlerinin olduğu bilinmektedir (Jonsson ve Svingby, 2007: 15). Dereceli puanlama anahtarının “içerik, yapı ve ölçüt” yönüyle denetlenmesi gerektiğini belirten Moskal ve Leydens (2000) bu denetlemeyi şöyle açıklamaktadır.

İçerik, değerlendirme ölçütlerinin konu dışı herhangi bir içeriği tanımlayıp tanımlamadığı; ölçütlerin tasarlanan içeriğin tüm yönlerini tanımlayıp tanımlamadığı; rubricle değerlendirilecek etkinliğin tanımlanmamış herhangi bir içerik alanının olup olmadığı ile ilgilidir.

Yapı, amaçlanan yapının tüm önemli yönlerinin puanlama ölçütleriyle değerlendirilip değerlendirilmediği ve tüm değerlendirme ölçütlerinin ilgili yapıyla ilişkili olup olmadığıdır.

Ölçüt, puanlama ölçütlerinin, ilgili performansın ya da gelecekteki başarının unsurlarını nasıl yansıttığı; puanlama ölçütlerine yansıtılmayan ilişkili performansın herhangi bir yönünün olup olmadığı gibi durumlardır.

Bu araştırmada geliştirilen dereceli puanlama anahtarının geçerlik çalışmaları “içerik, yapı ve ölçüt” yönlerine dayalı olarak yapılmıştır. Bu bağlamda, dereceli puanlama anahtarının geçerliğini belirlemek üzere uzman görüşlerinin alınması amacıyla, “Viylonsel Dersine Yönelik Dereceli Puanlama Anahtarı Uzman Değerlendirme Formu” (bk. Ek:1) hazırlanmıştır. Bu formun hazırlanmasında, ölçme-değerlendirme uzmanlarının görüşleri alınmıştır.

Dereceli puanlama anahtarı, farklı üniversitelerde görev yapan 8 öğretim üyesi tarafından değerlendirilmiştir. Puanlama anahtarı 8

ölçüt içermektedir. Anahtarda derecelendirme ölçeği olarak **“1- Hiç katılmıyorum, 2- Katılmıyorum 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5- Tamamen katılıyorum”** seçeneklerinden oluşan 5’li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Değerlendirme tablosuna göre uzmanlar 45 maddede “tamamen katılıyorum” 11 maddede ise “katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Uzmanların 4.80 ortalama ile puanlama anahtarını geçerli bulduğu saptanmıştır.

Ölçme aracının yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla temel bileşenler analizi uygulanmış ve analiz sonucunda ölçme aracının tek bir temel yapıyı ölçtüğü tespit edilmiştir. Temel bileşenler analizi sonuçlarına dayanarak ölçme aracı ile amaçlanan viyolonsel performansının ölçülmesi temel boyutunun ölçülebildiği saptanmıştır. Ölçme aracının, viyolonsel performansının ölçülmesine ilişkin varyansın % 74,45’ünü açıkladığı saptanmıştır. Başka bir deyişle ölçme aracının her bir maddesi, içeriğin genel amacı olan viyolonsel performansını ölçme amacına yüksek oranda hizmet etmektedir.

Dereceli puanlama anahtarının geçerliğini belirlemek üzere uzman görüşlerinin alınması amacıyla, “Viyolonsel Dersine Yönelik Dereceli Puanlama Anahtarı Uzman Değerlendirme Formu”(bk. Ek:1) hazırlanmıştır. Bu formun hazırlanmasında, ölçme-değerlendirme uzmanlarının görüşleri alınmıştır.

Dereceli puanlama anahtarı, farklı üniversitelerde görev yapan 8 öğretim üyesi tarafından değerlendirilmiştir. Puanlama anahtarı 8 ölçüt içermektedir. Anahtarda derecelendirme ölçeği olarak **“1- Hiç katılmıyorum, 2- Katılmıyorum 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5- Tamamen katılıyorum”** seçeneklerinden oluşan 5’li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Değerlendirme tablosuna göre uzmanlar 45 maddede “tamamen katılıyorum” 11 maddede ise “katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Uzmanların 4.80 ortalama ile puanlama anahtarını geçerli bulduğu saptanmıştır.

Dereceli Puanlama Anahtarının Güvenirliği

Dereceli puanlama anahtarları için güvenilirlik, “değerlendirmeye tabi tutulan bir öğrencinin performansının her değerlendirişte ve her değerlendiren kişiden yine aynı puanı alması” olarak tanımlanmaktadır (Tuncel, 2011: 222). Rubriklerin güvenilirliğinin sağlanmasında puanlayıcılar arası uyuşmaya bakılmaktadır (Moskal ve Leydens, 2000; Simon ve Giroux, 2001).

20 öğrencinin sınav performansları video kamera ile kaydedilmiş, bu video kayıtları 8 uzman tarafından puanlanmıştır. Dereceli puanlama anahtarının güvenilirliğini test etmek için veriler SPSS 17.0 istatistik paket programına aktarılarak kapa katsayısına ve sınıf içi korelasyon katsayısına bakılmıştır. Sınıf içi korelasyon katsayısı 0,952 olarak hesaplanan değerin 1'e yakın olması güvenirlüğün yüksek olduğunu göstermektedir. Aynı performansın farklı puanlayıcılar arasındaki korelasyon ilişkilerinin yüksek çıkması, ölçme aracının puanlayıcı güvenirligi açısından daha sistemli, güvenilir ve kararlı olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Dereceli puanlama anahtarında, puanlayıcılar arası uyuşmanın hesaplanmasında kullanılan yöntemlerden biri de Kappa katsayısıdır (Stoddart, Abrams, Gasper, ve Canaday, 2000). Bu amaçla araştırmada dereceli puanlama anahtarının güvenirlğini saptamak amacıyla öğrenci performansları sekiz bağımsız puanlayıcı tarafından puanlanmıştır. Puanlama sonuçlarından Ağırlıklı Kappa (Weighted Kappa) analizleri yapılarak rubriğe ait güvenirlilik sonuçları elde edilmiştir (Şencan, 2005). Kappa katsayısından elde edilen veriler “Zayıf uyuşma =< ,20; Kabul edilebilir uyuşma= ,20-40; Orta Derecede uyuşma= ,40-,60; İyi uyuşma=,60-,80; Çok iyi uyuşma= ,80-1,00” olarak yorumlanmaktadır (Şencan, 2005: 485).

Tablo 1. Viyolonsel Dereceli Puanlama Anahtarının Boyutlarına Göre Puanlayıcılar Arası Uyuma İlişkin Ağırlıklı Kappa Katsayısı Sonuçları

Ölçütler		Ağırlıklı Kappa Değeri	Öğrenci Sayısı
Fiziksel Beceriler	Viyolonseli Tutma	,822**	20
	Yayı Kullanma	,743**	20
	Sol Eli Kullanma	,735**	20
Müziksel Beceriler	Doğru Notalarla Çalma	,741**	20
	Doğru Bir Entonasyonla Çalma	,652**	20
	Doğru Tartımlarla Çalma	,657**	20
	Tempoda Tutarlılık	,728**	20
Sunum Becerisi	Güçlü ve Yumuşak Bir Ton ile Çalma	,619**	20
	Müziksel İfade Bakımından Etkili Çalma	,622**	20
	Bütünlüğü Bozmadan Çalma	,667**	20

** .01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 1’de puanlayıcılar arası uyuma ilişkin Ağırlıklı Kappa Katsayısından elde edilen güvenilirlik sonuçlarına yer verilmiştir. Buna göre sekiz puanlayıcı arasındaki Ağırlıklı Kappa Katsayısı Fiziksel Becerilerin alt boyutlarından Viyolonseli Tutma boyutunda ,822; Yayı Kullanma boyutunda ,743; Sol Eli Kullanma boyutunda ,735’dir. Müziksel Becerilerin alt boyutlarından Doğru Notalarla Çalma boyutunda ,741; Doğru Entonasyonla Çalma boyutunda ,652; Doğru Tartımla Çalma boyutunda ,657 ve Tempoda Tutarlılık boyutunda ,728’dir. Sunum Becerisinin alt boyutlarından Güçlü ve Yumuşak Bir Ton İle Çalma boyutunda ,619; Müziksel İfade Bakımında Etkili Çalma boyutunda ,622; Bütünlüğü Bozmadan Çalma boyutunda ise ,667 olarak hesaplanmıştır. Sonuçlar .01 düzeyinde anlamlıdır. Elde edilen bu bulgular, Şencan (2005) tarafından belirtilen, Viyolonseli tutma boyutundaki uyuşmanın çok iyi uyuşma, diğer boyutlardaki uyuşmaların ise iyi uyuşma olduğunu göstermektedir tezini desteklemektedir.

Geliştirilen viyolonsel dereceli puanlama anahtarının (Rubrik), Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.95 olarak belirlenmiştir. Buna ilişkin olarak 10 maddelik viyolonsel dereceli puanlama anahtarının (Rubrik) performans ölçümlerinde doğru ve güvenilir ölçüm yaptığı söylenebilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Geliştirilen viyolonsel dersine yönelik dereceli puanlama anahtarı (rubrik), fiziksel beceriler (viyolonseli tutma, yay kullanma, sol eli kullanma), müziksel beceriler (doğru notalarla çalma, doğru bir entonasyonla çalma, doğru tartımlarla çalma, tempoda tutarlılık), sunum becerisi (güçlü ve yumuşak bir ton ile çalma, müziksel ifade bakımından etkili çalma, bütünlüğü bozmadan çalma) olarak toplam 3 boyut ve 10 hedef beceriyi kapsamaktadır.

Geliştirilen viyolonsel dersine yönelik dereceli puanlama anahtarının (rubrik), iç güvenilirlik katsayısı 0.95 olup, sınıf içi korelasyon katsayısı ise 0.952 olarak hesaplanmıştır.

Viyolonsel dersine yönelik dereceli puanlama anahtarının güvenilirliğine ilişkin yapılan Ağırlıklı Kappa Katsayı testinden elde edilen değerler Şencan (2005) tarafından ortaya konan ölçütlere göre çok iyi ve iyi uyuma göstermiştir. Ayrıca geliştirilen dereceli puanlama anahtarının geçerliği içerik, yapı ve ölçüt yönleriyle de sağlanmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, viyolonsel performansını yüksek güvenilirlik düzeyinde, tutarlı ve kararlı ölçebilen bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Ölçme aracı kullanılarak, oldukça yüksek geçerliliğe sahip ve amacına uygun bir ölçme yapılabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca geliştirilen ölçme aracının öğretim elemanları için objektifliği zorunlu hale getirdiği söylenebilir.

Geliştirilen dereceli puanlama anahtarı (rubrik), viyolonsel performansının fiziksel, müziksel ve niteliksel özellikleriyle ilgilidir. Rubrikler performansların, becerilerin ve ürünlerin değerlendirilmesinde niteliksek bir değerlendirme aracı olarak görülmektedir (Kan, 2007; Jonsson ve Svingby, 2007). Geliştirilen Viyolonsel Dersine Yönelik Dereceli Puanlama Anahtarı, müzik eğitimi veren kurumlarda çoğunlukla uygulanmakta olan geleneksel yöntem alternatif olarak kullanılabilir bir nitelik taşımaktadır. Bu dereceli puanlama anahtarının farklı araştırmalarla farklı öğrenci

performansları üzerinde kullanılması, sonuçlarının analiz edilmesi, rubriğin standartlaşması açısından önemlidir. Kan (2007) dereceli puanlama anahtarlarının niteliğinin artırılması için sürekli incelenmesi ve geliştirilme çalışmalarının yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca keman, viyola, kontrbas gibi yaylılar ve diğer çalgılar için de dereceli puanlama anahtarı (rubrik) geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Barutçugil, İ. (2002). *Performans Yöntemi*, İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Biber Öz, N. (2001). “Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Orkestra-Oda Müziği Eğitiminde Yaylı Çalgıların Yeri ve Önemi”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt XIV, Sayı 1, ss. 93-99.
- Birel, S. (2009). *Viyolonsel Eğitimde Vibrato Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). Performansa Dayalı Durum Belirleme Nedir? *İlköğretmen Dergisi*, 8, 28-32.
- Ciorba, C. R., Smith, N. Y. (2009). “Measurement of Instrumental and Vocal Undergraduate Performance Juries Using a Multidimensional Assessment Rubric”, *Journal of Research in Music Education*, Sayı 57, ss. 5-15.
- Coşkun, G. (2007). *Performansa Dayalı Durum Belirlemenin Öğrencilerin Matematik Dersindeki Özyeterlik Algısına, Tutumuna ve Başarısına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö., Kaya, Z. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Fidan, N., Erden, M. (1998). *Eğitime Giriş*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Haley, K.A. (1999). Application of Research Measurement to A Measure of Musical Performance. *Journal of Outcome Measurement*, (3),266-277.

- Jonsson, A. ve Svingby, G. (2007). The use of scoring rucrics: Reliability, validity, and educational consequences. *Educational Research Review*, (2),130-144.
- Kan, A. (2007). Performans Değerlendirme Sürecine Katkıları Açısından Yeni Program Anlayışı İçerisinde Kullanılabilecek Bir Değerlendirme Yaklaşımı: Rubrik Puanlama Yönergeleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*.7 (1).129-152.
- Kutlu, H., Doğan, C. D. ve Karakaya, İ. (2009). *Öğrenci Başarısının Belirlenmesi Performansa ve Portfolyoya Dayalı Durum Belirleme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Moskal, B.M. ve Leydens, J. A. (2000). Scoring Rubric Development: Validity and Reliability. *Practical Assessment, Reseach & Evaluation*. 7(10). 71-81.
- Saraç, G. (2003). “Öğrenme Kuramlarına Göre Bir Yaylı Çalgı Olarak Viyolonsel Eğitimi ve Viyolonsel Öğretim Programı Süreci”, *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi Güz*, Sayı 11, ss. 25-33.
- Say, A. (2002). *Müzik Ansiklopedisi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Schleuter,S.L. (1996). *A Sound Approach to Teaching Instrumentalist*. Newyork: Schirmer Books, An Imprint of Simon&Schuster Macmillan, Prentice Hall International,176.
- Stoddart, T., Abrams, R., Gasper, E., ve Canaday, D. (2000). Concept Maps As Assessment in Science Inquiry Larning-- - A Report Of Methodology. *International Journal of Science Education*, 22,1221-1246.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçmelerde Güvenirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tuncel, G. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Rubriklerin Etkili Kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23,213-233.
- Uçan, A. (2005). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar ve Türkiye’deki Durum*. Ankara: Evrensel Müzikevi.

**EK-1: Viyolonsel Dersine Yönelik Dereceli Puanlama Anahtarı
(Rubrik)**

Uzman Değerlendirme Formu

Ünvanı :

Adı Soyadı :

Görevi :

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	Hiç Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Tamamen Katılıyorum (5)
1. Dereceli puanlama anahtarı viyolonsel öğretimi için gereken temel kazanımları kapsamaktadır.					
2. Ölçüt sayısı yeterlidir.					
3. Ölçütler açık ve anlaşılmalıdır.					
4. Ölçütler arasında binişiklik yoktur.					
5. Ölçütlere ilişkin betimsel tanımlamalar ilgili ölçütü yansıtabilmektedir.					
6. Ölçütlere ilişkin betimsel tanımlamalar derecelerin niteliklerine uygundur.					
7. Dereceler öğrenciler arasındaki başarı farklarını yansıtacak sayıdaadır.					
8. Dereceli puanlama anahtarı kullanışlıdır.					

**EK-2: Viyolonsel Dersine Yönelik Dereceli Puanlama Anahtarı
(Rubrik)**

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Numarası:

ÖLÇÜTLER		PERFORMANS DÜZEYLERİ				PUAN
		Önemli Eksikleri Var (1)	Geliştirilmesi Gerekir (2)	İyi (3)	Çok İyi (4)	
Fiziksel Beceriler	Viyolonseli Tutma	Viyolonseli rahatsız ve dengesiz bir biçimde tutmaktadır.	Viyolonseli kısmen rahat ve dengeli bir biçimde tutmaktadır.	Viyolonseli büyük ölçüde rahat ve dengeli bir biçimde tutmaktadır.	Viyolonseli çok rahat ve dengeli bir biçimde tutmaktadır.	
	Yayı Kullanma	Yay tekniklerini uygulamada çok yetersiz kalmıştır.	Parçada geçen yay teknikleri kısmen uygulanmaktadır.	Parçada geçen yay teknikleri büyük ölçüde uygulanmaktadır.	Parçada geçen yay teknikleri kusursuz bir biçimde uygulanmaktadır.	
	Sol Eli Kullanma	Parçada geçen sol el tekniklerini uygulamada çok yetersiz kalmıştır.	Parçada geçen sol el teknikleri kısmen uygulanmaktadır.	Parçada geçen sol el teknikleri büyük ölçüde uygulanmaktadır.	Parçada geçen sol el teknikleri kusursuz bir biçimde uygulanmaktadır.	
Müziksel Beceriler	Doğru Notalarla Çalma	Çok fazla nota hatası yapılmaktadır (kabul edilemez oranda).	Arasına nota hataları yapılmaktadır.	Çok nadiren nota hataları yapılmaktadır.	Parça doğru notalarla çalınmaktadır.	
	Doğru Bir Entonasyonla Çalma	Parçayı doğru bir entonasyonla seslendirmede çok yetersiz kalmıştır (kabul edilemez oranda bozuk ses).	Parçada arasıra entonasyon bozulmaktadır.	Parçada nadiren entonasyon bozulmaktadır.	Parça doğru bir entonasyonla seslendirilmektedir.	
	Doğru Tartımlarla Çalma	Çok fazla tartım hatası yapılmaktadır (Kabul edilemez oranda).	Arasına tartım hataları yapılmaktadır.	Nadiren tartım hataları yapılmaktadır.	Parça doğru tartımlarla çalınmaktadır.	
	Tempoda Tutarlılık	Aksamalar, çalınan temponun anlaşılacak ölçüde çoktur.	Parçanın temposunda belirgin aksamalar vardır.	Parça çoğu zaman tutarlı bir tempoda çalınmıştır.	Parça tamamen tutarlı bir tempoda çalınmıştır.	

Sunum Becerisi	Güçlü ve Yumuşak Bir Ton ile Çalma	Güçlü ve yumuşak bir tonla çalmada çok yetersiz kalmıştır.	Tondaki gücü ve yumuşaklığı gelişme potansiyeli göstermektedir.	Tondaki gücü ve yumuşaklığı başarı potansiyeli göstermektedir	Güçlü ve yumuşak bir tonla çalmaktadır.	
	Müziksel İfade Bakımında n Etkili Çalma	Müziksel ifade bakımından çok yetersiz kalmıştır.	Müziksel ifadeleri kısmen duyurabilmektedir.	Müziksel ifade becerisi yeterli görülmektedir.	Müziksel ifade bakımından oldukça etkili çalmaktadır.	
	Bütünlüğü Bozmadan Çalma	Parçada bütünlük sağlanamamıştır (kabul edilemeyecek oranda takılmalar vardır).	Parça bütünlüğü arasıra bozulmaktadır.	Parça bütünlüğü nadiren bozulmaktadır.	Parça bütünlüğü bozulmadan çalınmıştır.	
Toplam						